

ODRŽIVOST UJEDINJENJA

Migracije i nezaposlenost mladih

Bački Petrovac

3.8. 2017.

MIGRACIJA

- prostorna pokretljivost stanovništva - u širem smislu
- trajna promjena mjesta stalnog boravka pojedinca ili skupina stanovništva - u užem smislu
- iseljavanje – emigracija
- useljavanje – imigracija

Republika Hrvatska

- Kroz povijest - emigracija uvjetovana primarno ekonomskim ili političkim motivima
- Trajna emigracija (period poslije 2.svj.rata.)
- Privremeni rad ('60. i '70.)
- Njemačka, Austrija, Švicarska
- Prije ulaska u EU 2012. – Srbija (31,0%), BiH (25,0%), EU (30,1%)
- Nakon ulaska u EU 2013. - EU (31,2%), BiH (26,8%), Srbija (26,2%)

MLADI U RH

- U 2015.g. velika nezaposlenost mladih ispod 25 godina (43%)
- U EU je RH ispred Grčke i Španjolske
- Pojačano iseljavanje mladih iz RH
- Grad Zagreb i slabije razvijena područja (kontinentalna Hrvatska)
- Razlozi: ekonomski, društveni, obrazovni, politički, psihološki,

MOGUĆE POSLJEDICE

- Slabija demografska slika, pad nataliteta
- Smanjenje broja i udjela radno sposobnog stanovništva
- Destabilizacija mirovinskog, zdravstvenog i socijalnog sustava
- Posljedice na gospodarski i obrazovni sustav

MOGUĆE PREDNOSTI

- Kvalitetna strategija povratka
- Kvalitetni resursi
- Nova znanja, iskustva, inovacije
- Financijski i socijalni kapital

ZAKLJUČAK

- Pružati kvalitetne informacije mladima
- Omogućiti im prostor za dokazivanje u svim područjima djelovanja (gospodarsko, političko, obrazovno,)
- Stvarati poticajne programe za mlade
- Utjecati na politike medija

NE ŽELIMO BITI VAŠA BUDUĆNOST
MI SMO VAŠA SADAŠNJOST

europski.dom.vukovar@gmail.com

+385 32 450096 (tel.)

+385 32 450098 (fax)

HVALA NA PAŽNJI!

HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE

Bački Petrovac, 03.-06. kolovoz 2017.

Vukovarsko – srijemska županija

GRADOVI I OPĆINE VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

5 gradova, 26 općina
Broj stanovnika: 180.117 (2011.)
Površina: 2.454 km²
Broj zaposlenih (3/17): 39.257
Broj nezaposlenih (6/17): 10.278
Stopa nezaposlenosti (3/17): 25,3%

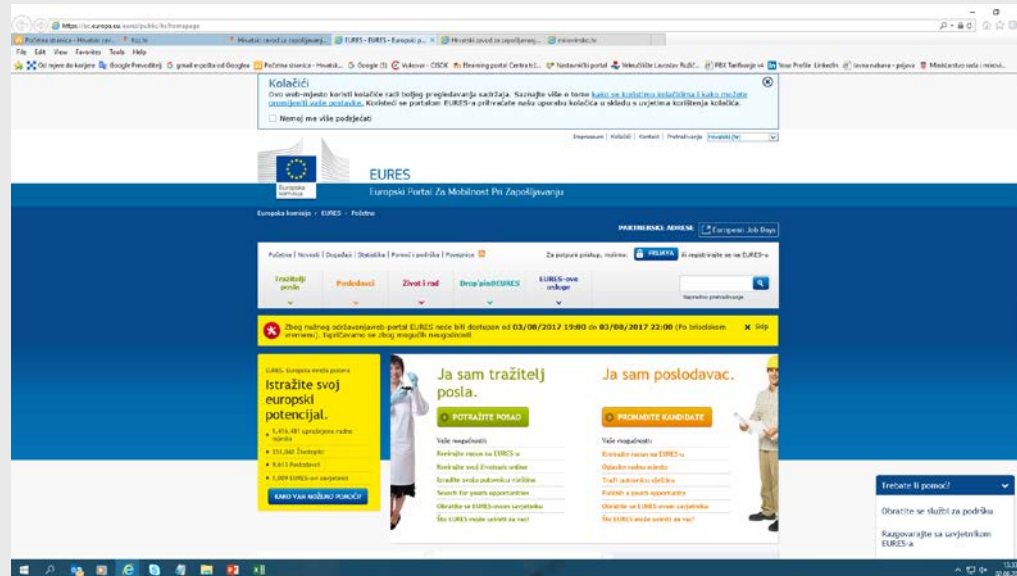

Promjene u nezaposlenosti od 2013. do 2017.

Obilježje	6/2013.			6/2017.		
	VSŽ	PU VU	Grad Vukovar	VSŽ	PU VU	Grad Vukovar
Broj nezaposlenih	20.076	5.618	2.718	10.278	2.831	1.354
Promjena 2013./2017. u %				-48,8	-49,6	-50,2
Broj mladih do 29 g	6.826	1.616	783	2.809	613	311
Promjena 2013./2017. u %				-58,8	-62,1	-60,3

Prednosti članstva u EU za mlade

- **EURES** pruža informacije, savjete i usluge traženja odnosno objave od-govarajućih radnih mjesta za radnike i poslodavce koji žele raditi ili zapošljavati u drugim europskim zemljama putem internetskog portala i mreže tisuću savjetnika EURES-a.
- <https://ec.europa.eu/eures/public/hr/homepage>

Prednosti članstva u EU za mlade

- pristup različitim programima s financijskom podrškom
 - ***Tvoj prvi posao preko EURES-a*** je program radne mobilnosti Europske unije koji mladim građanima EU-a olakšava pronalazak posla, pripravništva ili naukovanja u drugoj državi članici EU-a, Norveškoj ili Islandu, a poslodavcima pomaže pronaći kvalificiranu radnu snagu.
 - Ponude moraju biti na razdoblje od najmanje šest mjeseci (za radna mjesta i naukovanja) ili tri mjeseca (za pripravništva).
- <https://ec.europa.eu/eures/public/hr/your-first-eures-job-js>

Prednosti članstva u EU za mlade

- pristup različitim programima s financijskom podrškom
 - **Erasmus+** je najveći program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport te obuhvaća razdoblje od 2014. do 2020. godine.
 - Obuhvaća sve europske i međunarodne programe i inicijative Europske unije u području obrazovanja (opće obrazovanje, visoko obrazovanje, obrazovanje odraslih), osposobljavanja (strukovno obrazovanje i osposobljavanje), mladih i sporta.
 - Usmjeren je jačanju znanja i vještina te zapošljivosti europskih građana, kao i unaprjeđivanju obrazovanja, osposobljavanja te rada u području mladih i sporta. Posebno je usmjeren povezivanju obrazovanja, osposobljavanja i sektora mladih s poslovnim sektorom, te je otvoren za njihove zajedničke projekte.
- https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_hr

Prednosti članstva u EU za mlade

- pristup različitim programima s financijskom podrškom
- **Erasmus+ : Mladi** teži jačanju kvalitete rada s mladima i neformalnog učenja za mlade osobe u Europi.
- Mladim osobama nudi mogućnosti mobilnosti u svrhu učenja diljem Europe i izvan nje, a mladima i osobama koje rade s mladima mogućnosti razvijanja svojih interpersonalnih vještina, kao i povećanje zapošljivosti kroz različite oblike suradnje, osposobljavanja i umrežavanja unutar i izvan Europe.
 - **Ključna aktivnost 1 - Mobilnost u svrhu učenja za pojedince**
 - **Ključna aktivnost 2 - Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse**
 - **Ključna aktivnost 3 - Podrška reformi politika**

PROJEKT „ U ČEM' JE PROBLEM“

- Trajanje projekta: 14 mjeseci
- Vrijednost: 10.000,00 EUR
- Erasmus+: **Ključna aktivnost 3 - Podrška reformi politika** (Strukturirani dijalog: Sastanci između mladih ljudi i donositelja odluka)
- Opći cilj projekta: poticanje aktivnog sudjelovanja mladih ljudi u demokratskom životu i na tržištu rada.
- Specifični ciljevi projekta:
 - povećati znanja i vještine mladih relevantnih za procese razvoja politika za mlade kroz izobrazbu u području razvoja politika za mlade
 - poticati dijalog između mladih i donositelja odluka odnosno tvoraca politika u području rada i rada s mladima

Prednosti članstva u EU za mlade

- pristup različitim programima s financijskom podrškom
- **Erasmus za mlade poduzetnike** pomaže potencijalnim poduzetnicima da usvoje potrebne vještine za pokretanje i/ili uspješno vođenje manje tvrtke u Europi.
- Novi poduzetnici usvajaju i razmjenjuju znanje i poslovne ideje s iskusnim poduzetnikom kod kojeg borave i s kojim surađuju u razdoblju od 1 do 6 mjeseci. Boravak im jednim dijelom financira Europska komisija.
- <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/index.php?lan=hr>

Prednosti članstva u EU za mlade

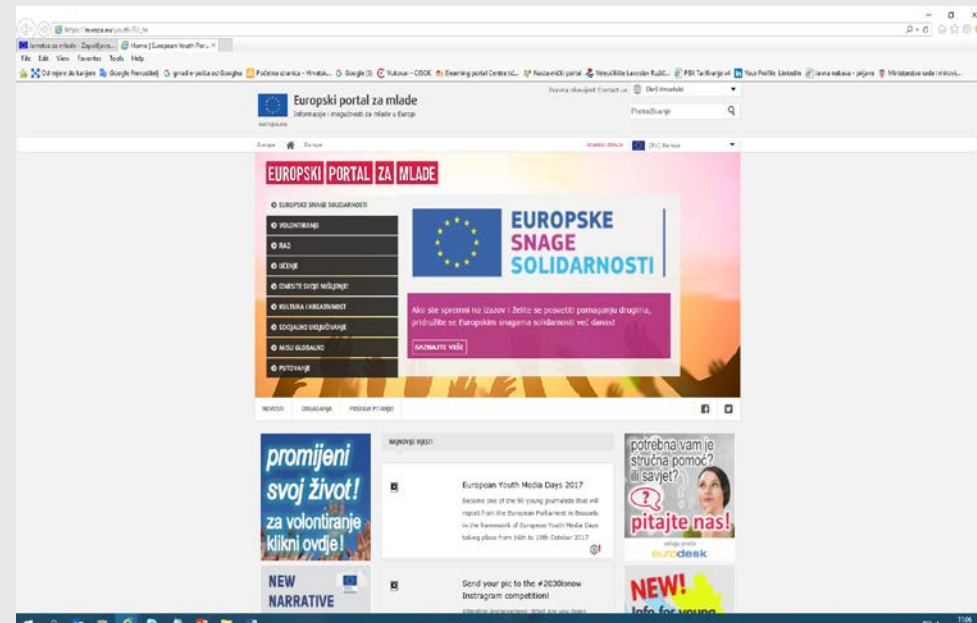
- **Drop'pin** je mjesto za objavu informacija o prilikama za mlade Europljane sa svrhom povećanja zapošljivosti i vještina mladih s ciljem što boljeg prijelaza između obrazovanja i prvog zaposlenja.
- Drop'pin okuplja privatne i javne organizacije koje nastoje smanjiti nezaposlenost mladih, a djeluje na dvije razine: povezivanjem mladih s organiza-cijama koje pružaju osposobljavanje kroz rad i prilike za učenje te povezivanjem organizacija s drugim organizacijama. U oba slučaja, cilj je isti: aktivirati i realizirati sve ideje i resurse za povećanje zapošljivosti mladih u Europi. --

- <https://ec.europa.eu/eures/public/hr/opportunities>

- **Europski portal za mlade**

Sadržava informacije o Europi i državama članicama te prilike za mlade koji žive, uče i rade u Europi.

https://europa.eu/youth/EU_hr

Prednosti članstva u EU za mlade

- pristup različitim programima s financijskom podrškom
- **Garancija za mlade** zajednički europski pristup smanjivanju nezaposlenosti mladih kojim se osigurava da svi mladi u dobi do 25 godina (za Republiku Hrvatsku do 30 godina) u roku od četiri mjeseca od gubitka radnog mjesta ili prestanka formalnog obrazovanja dobiju:
 - kvalitetnu ponudu za posao,
 - daljnje obrazovanje,
 - naukovanje ili
 - pripravništvo
- <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=hr>

PODRŠKA USPOSTAVI SUSTAVA GZM

- glavni pružatelj usluga GZM je HZZ
- preustrojen je rad HZZ-a na način da su izdvojeni procesi savjetovanja i rada s mladima te su **osposobljeni posebni Savjetnici za mlade – Centri za mlade**
- radi povećanja učinkovitosti mjera APZ-a **provedena je vanjska evaluacija te su dane preporuke za novi ciklus mjera**
- **uspostavljeni su Centri za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK)** kao novi oblik pružanja usluga cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja, a koji obuhvaća i osobe koje nisu prijavljene u evidenciji HZZ-a.

PODRŠKA USPOSTAVI SUSTAVA GZM

- **Osnaživanje Centara za zapošljavanje mladih** je jedan od četiri projekta koji se provode s ciljem osnaživanja kapaciteta sustava i dionika za provedbu mjera GZM, ali i s ciljem preventivnog djelovanja prilikom pristupa tržištu rada mladih u statusu NEET (kako bi se spriječila dugotrajna nezaposlenost), pružanjem relevantnih informacija o izboru karijere te pravima i obvezama koja proizlaze iz radnog odnosa i drugih oblika rada
- Projekte operativno provode HZZ i MRMS, a planiraju se i sufinanciraju temeljem OPULJP 2014.-2020. godine.

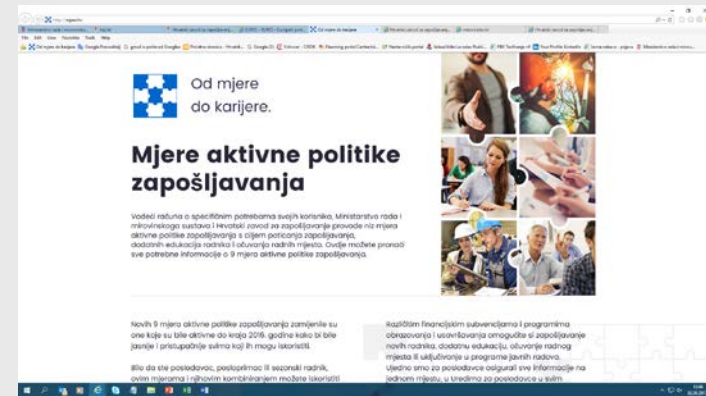

Mjere aktivne politike zapošljavanja

Od mjere
do karijere.

- Potpore za zapošljavanje
- Potpore za usavršavanje
- Potpore za samozapošljavanje
- Obrazovanje nezaposlenih
- Osposobljavanje na radnom mjestu
- **Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja RO**
- Javni rad
- Potpore za očuvanje radnih mjesta
- Stalni sezonac

PODRŠKA USPOSTAVI SUSTAVA GZM

- **Projekt Razvoj i uspostava CISOK-a** – CISOK pruža usluge profesionalnog usmjeravanja u suradnji s partnerima te omogućavajući dostupnost i prepoznatljivost usluga svim građanima kako bi razvili svoje potencijale, unaprijedili vještine upravljanja karijerom i bili aktivni sudionici na tržištu rada, te pridonijeli razvoju zajednice i gospodarstva na lokalnoj i nacionalnoj razini.
- Aktivnosti projekta bit će usmjerene na tri ključna aspekta:
 - omogućiti pristup uslugama profesionalnog usmjeravanja većem broju građana otvaranjem novih Centara za informiranje i savjetovanje o karijeri;
 - daljnje unapređenje kvalitete usluga CISOK centara te
 - jačanje kapaciteta CISOK centara

CISOK – Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri

- CISOK centri su prepoznati kao središnja mjesta za aktivnosti obuhvata NEET-osoba, a razvijeni su i prilagođeni u skladu s posebnim potrebama ciljane skupine i lokalnim/regionalnim stanjem na tržištu rada.
- Aktivnosti CISOK centara obuhvaćaju:
 - samopomoć, e-usluge, kratke asistirane usluge i usluge individualnih savjetovanja. E-usluge dostupne su putem portala e-usmjeravanje, koji uključuje alate za samo-procenu, informacije o zanimanjima, informacije o slobodnim radnim mjestima, mogućnostima za obrazovanje i drugo.
 - HZZ PU Vukovar proveo projekt *Učlani se u klub za zapošljavanje – napravi korak naprijed u traženju posla!*

MINISTARSTVO RADA
I MIROVINSKOGA SUSTAVA

HVALA NA POZORNOSTI!

**HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
PODRUČNI URED VUKOVAR**

vukovar@hzz.hr *** www.hzz.hr

Mobilnost i zapošljavanje mladih u Srbiji

MLADI SLOVACI U SRBIJI

Popis stanovništva:

- 2002 god. – 59 021 Slovaka
- 2011 god. – 52 750 Slovaka - smanjenje za cca 12%

- Povećana migracija mladih
- Rešavanje nezaposlenosti odlaskom u inostranstvo

ISTRAŽIVANJE – odlazak mladih

- Đaci 3. i 4. razreda Gimnazije Ján Kollár, pripadnici slovačke nacionalne manjine
(48 đaka 3. razreda, 47 đaka 4.razreda)
 - 95 respondenata
 - 17 – 20 godina
 - Upitnik – 20 pitanja

otázka

Po ukončení strednej školy:

Odpovede na otázku	Počet žiakov	Podiel v (%)
Neplánujem pokračovať v štúdiu	2	2,10 %
Plánujem študovať v Srbsku	35	36,85 %
Plánujem ísť študovať do zahraničia	57	60,00 %
Plánujem pracovať	1	1,05 %
Spolu	95	100 %

otázka

Po ukončení štúdia plánujem:

Odpovede na otázku	Počet žiakov	Podiel v (%)
Zostať v zahraničí	48	84,21 %
Vrátiť sa do Srbska	9	15,79 %
Spolu	57	100 %

otázka

Čo je hlavným dôvodom vášho rozhodnutia?

Odpovede na otázku		
Plánujú študovať v zahraničí	Plánujú zostať v Srbsku	Neplánujú pokračovať v štúdiu
Ľahšie štúdium	Verím, že v Srbsku bude lepšie	Pre mňa fakulta neznamená veľa toho
Materinský jazyk	Rodina	Nechcem míňať roky života na štúdiá
Štipendium	Kamaráti	
Lacnejšie štúdiá	Chcem zostať tu	
Väčšie šance pre zamestnanie	Chcem zmeniť Srbsko	
Lepší zárobok	Štúdiá v srbskom jazyku	
V Srbsku nevidia budúcnosť	Mnohí v Srbsku skončili fakulty, môžem aj ja	
Vyšší životný štandard	Chcem získať hociaký diplom	
Lepší systém školstva	Mám strach z odchodu do zahraničia	

otázka

Kto vplýval na Vaše rozhodovanie o ďalšom štúdiu?

Odpovede na otázku	Plánujú študovať v zahraničí		Plánujú zostať v Srbsku		Rozdiel v (%)
	Počet žiakov	Podiel v (%)	Počet žiakov	Podiel v (%)	
Sám/a som sa rozhodla	47	82,46 %	25	71,43 %	11,03 %
Rodičia	24	42,10 %	13	37,14 %	4,96 %
Kamaráti	19	33,33 %	3	8,57 %	24,76 %
Kancelária pre mladých	2	3,51 %	2	5,71 %	2,2 %
Vyučujúci	1	1,75 %	0	0 %	1,75 %
Internet/Mediá	13	22,81 %	5	14,29 %	8,52 %
Iné	2	3,51 %	0	0 %	3,51 %
Spolu žiakov	57	100 %	35	100 %	

Otázka

System školstva v Srbsku z Vášho hľadiska je:

Odpovede na otázku	Plánujú študovať v zahraničí		Plánujú zostať v Srbsku		Rozdiel v (%)
	Počet žiakov	Podiel v (%)	Počet žiakov	Podiel v (%)	
Na vysokej úrovni	8	14,03 %	8	22,86 %	8,83 %
Na priemernej úrovni	39	68,42 %	22	62,86 %	5,56 %
Na nízkej úrovni	10	17,54 %	5	14,28 %	3,06 %
Spolu	57	100 %	35	100 %	

Otázka

System školstva v zahraničí z Vášho hľadiska je:

Odpovede na otázku	Plánujú študovať v zahraničí		Plánujú zostať v Srbsku		Rozdiel v (%)
	Počet žiakov	Podiel v (%)	Počet žiakov	Podiel v (%)	
Na vysokej úrovni	41	71,93 %	14	40 %	31,93 %
Na priemernej úrovni	16	28,07 %	21	60 %	31,93 %
Na nízkej úrovni	0	0 %	0	0 %	0 %
Spolu	57	100 %	35	100 %	

Otázka: Podľa štatistiky Republikového ústavu Srbska, vyše 50% mladých je nezamestnaných. Máte strach z tejto skutočnosti?

Odpovede na otázku	Plánujú študovať v zahraničí		Plánujú zostať v Srbsku		Rozdiel v (%)
	Počet žiakov	Podiel v (%)	Počet žiakov	Podiel v (%)	
Áno	39	68,42 %	21	60 %	8,42 %
Nie	10	17,54 %	8	22,86 %	5,32 %
Možno	8	14,04 %	6	17,14 %	3,10 %
Spolu	57	100 %	35	100 %	

Zaključak i rešenja

- U **2006/2007** školskoj godini, škola je imala **396** studenata – ove godine **2016/2017**, ima **223**.
- otvoriti nova atraktivnija odeljenja: četvorogodišnji informatički smer ili trogodišnji kulinarski smer
- bolja saradnja između gimnazije i omladinske organizacije radi poboljšanja informisanosti, uvođenja neformalne edukacije u školski sistem i interaktivnijeg rada sa mladima
- Bolje zalaganje Slovačkog nacionalnog saveta

Dobri primeri iz prakse

Novoizgrađeni Studentski dom “Evropa”

- 350 studenata koji studiraju na nekom od fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, a koji su osnovno ili srednje obrazovanje stekli na mađarskom jeziku, kao i srpskih studenata iz Mađarske.
- Izgradnju Doma finansirale su Pokrajinska vlada sa 572 miliona dinara, država Mađarska sa 110 miliona dinara, dok je Rimokatolička biskupija Bačka dala zemljište na kom je izgrađen objekat.
- Pruža visok nivo studentskog standarda i obezbeđuje uslove za očuvanje identiteta mađarske nacionalne zajednice.

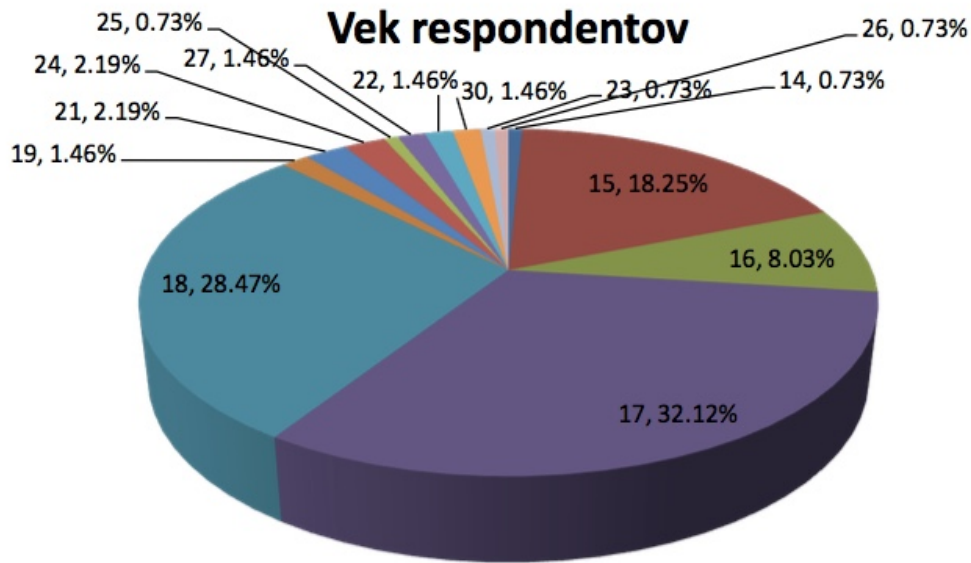
“Jedan od načina da zadržimo mlade ovde jeste da im pružimo uslove da uče, da studiraju i da se obrazuju na nivou na kom se obrazuju mladi u mnogo razvijenijim evropskim zemljama, a ovaj Dom upravo takve uslove i pruža” - istakao je dr Bojan Pajtić.

Stipendije za studente

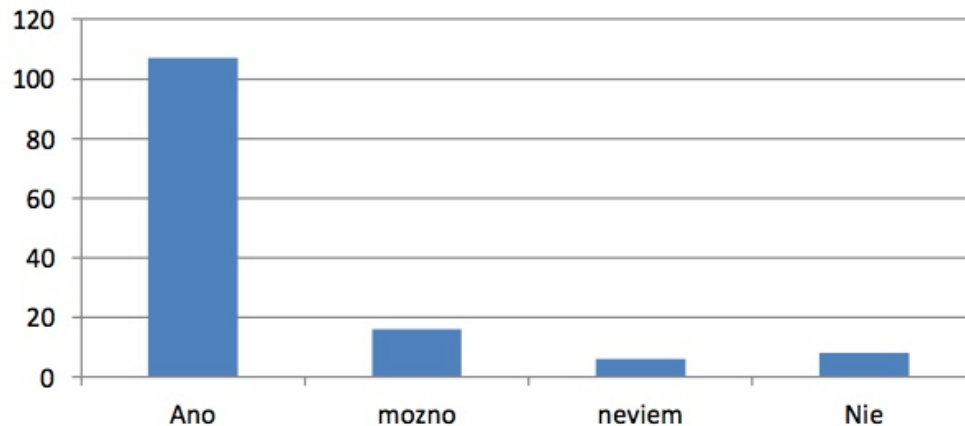
- Mađarski nacionalni savet u oblasti obrazovanja pomaže visokoškolskoj omladini. Trenutno oko 1.200 studenata prima stipendiju u visini od 100 do 130 evra.

“Stipendije smo obezbedili iz mađarskih izvora i dodeljujemo ih isključivo onima koji su upisali državni fakultet u Srbiji, jer nam je cilj da ih zadržimo. Zbog toga i tražimo reformu učenja srpskog jezika, kako bi budući studenti naučili srpski jezik u toj meri da mogu da nastave studije” – kaže Hajnal, predsednik MNS-a.

Edukacija i zapošljavanje YMCA istraživanje iz 2014. godine

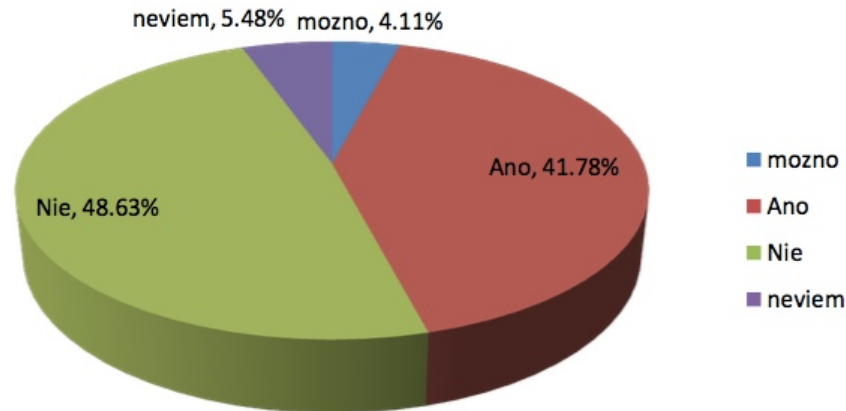

Vidis seba o 15 rokov ako uspesnu osobnost ktorej sa splnili plany?

- Od 15 – 30 godina
- Većina je ambiciozna i optimistična

Budes o 15 rokov v Srbsku?

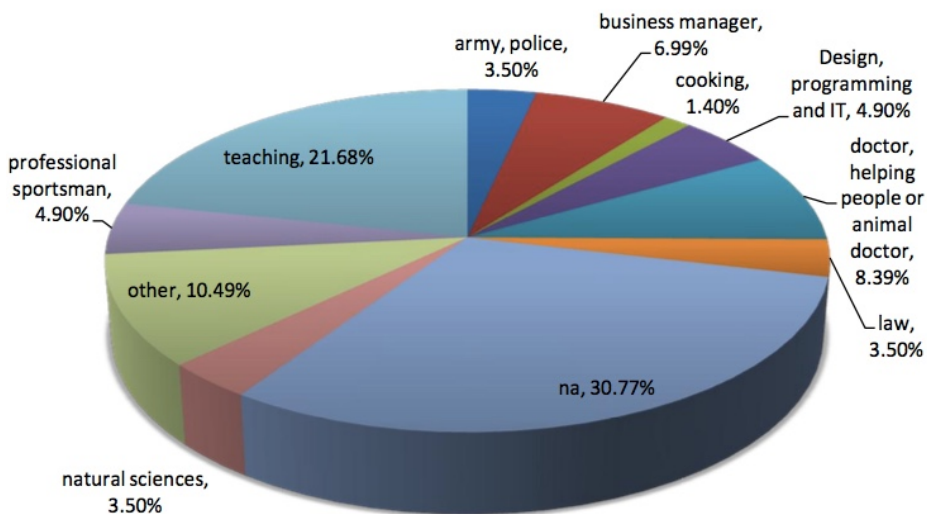

48.6% mladih Slovaka svoju budúcnosť ne vidi v Srbsku a plánuje začať život mimo Srbsku, zatiaľ čo na úrovni republiky je **70% reklo da bi otišlo iz zemlje**. Od tih 70%, samo **15% uspe da ode** – zbog raznih prepreka (stipendije, vize, dozvole za rad ili boravak, psiholoških ...) Mladi iz Slovačkih zajednica te prepreka nemaju, dakle skoro svi uspeju otići.

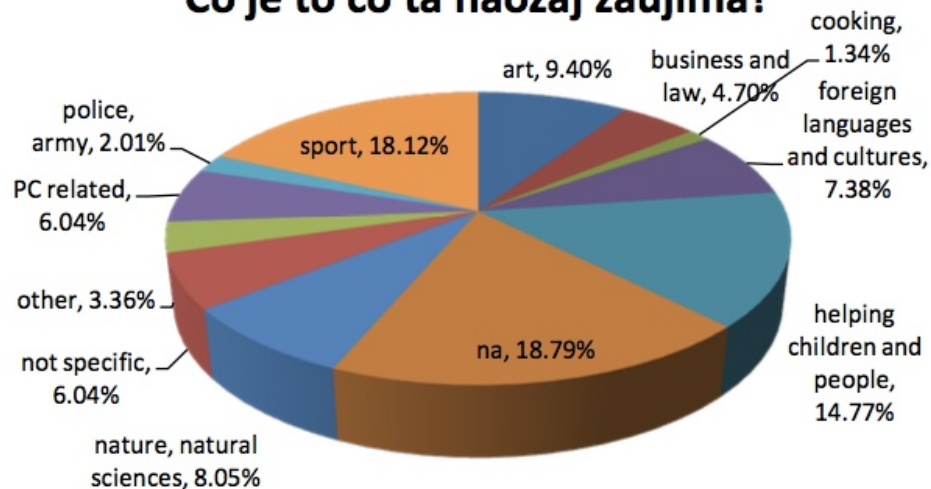
Šta možemo učiniti kako bi smanjili broj odlaska mladih? Kako možemo privući nazad one koji su otišli?

YMCA teži da poboljša položaj mladih u opštini, pružajući im pozitivna iskustva u zajednici da bi shvatili da je moguće se realizovati i imati kvalitetan život i u Srbsku, a ne oslanjati se samo na odlazak u Slovačku.

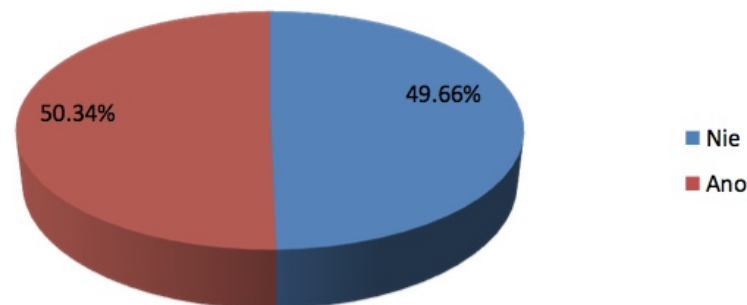
Cim by si chcel/a byt v buducnosti?

Co je to co ta naozaj zaujima?

Sa zaujmy a buduca profesia poklapaju?

Čime bi si hteo/la profesionalno da se baviš?

30.77% nezna

Šta te najviše zanima?

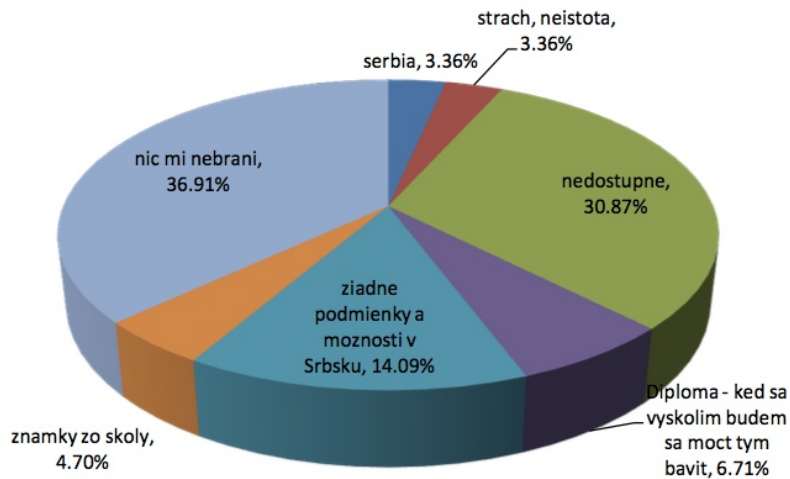
!!! U 49.6% slučajeva se odgovori nepoklapaju !!!

Problem identifikacije svojih interesovanja na tržištu rada – ne znaju šta se nudi na tržištu rada, u školama i kako to spojiti sa životnim zanimanjem.

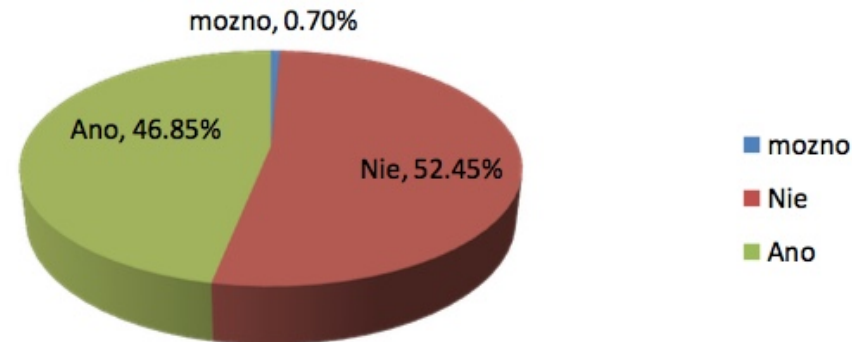
Profesiju biramo na osnovu: interesovanja, talenata, tržištu rada

Ne adekvatno biranje profesije rezultira nezadovoljstvom mlade osobe

Co ti brani aby si sa tym co ta naozaj zaujima zaoberal/a (teraz alebo v buducnosti)?

Mas nadostac informacii na zaklade ktorych mozes roshodovat o svojom buducom povolani?

Šta te sprečava da se time što te najviše zanima baviš sad ili u budućnosti?

- 36% ništa
- 29% ne zna
- 18% krivi državu
- 4% ocene u školi
- 3% strah ili nesigurnost

Ono što mi možemo da učinimo jeste da pomognemo oko odabira škole, eliminisanja straha i nesigurnosti i da pokažemo koje su mogućnosti studiranja.

Ne dovoljna informisanost kao razlog zašto mladi ne mogu izabrati idealnu profesiju?

Zaključak i rešenja

- Najveći stepen nezadovoljstva postojećim mestom življenja iskazan je kod mladih iz ruralnih krajeva, dok **omladina iz Beograda je najzadovoljnija** mestom u kome živi.
- **70% mladih je odgovorilo da bi napustilo Srbiju.** Ipak, iako nagoveštaju da bi masovno napustili zemlju, **svega 15% mladih, je aktivno radilo ili pokušavalo da napusti zemlju.**
- Odliv mozgova je nacionalni problem, koji ima nadprosečno negativan uticaj na slovačku nacionalnu manjinu.
- Motivi za odlazak u inostranstvo su i dalje **pitanje standarda** a potom **mogućnost boljeg školovanja i usavršavanja.**
- **Osnovati fondaciju čiji cilj bi bio sprečavanje odliva mozgova**

Preduzetništvo mladih

- Podstiče samozapošljavanje i razvoj inovativnosti

- **Opšti problemi za razvoj preduzetništva:**

Slabo razvijena preduzetnička kultura i nestimulativno poslovno okruženje u zemlji, nedostatak potrebnih preduzetničkih znanja, nedostatak finansijskih sredstava, nivo poreskih opterećenja i potreba za mentorstvom

- **Zaposleni mladi** – manje od jedne trećine mladih starosti od 15 do 29 godina je zaposleno (31,8%)
- **Samozapošljavanje je retka pojava među mladima**, jer samo 7,8% mladih ima status poslodavca ili inokosno zaposlenih.

- Nizak procenat samozaposlenih je razumljiv s obzirom da je gotovo **polovina studenata izjavilo da se nada da će jednog dana dobiti posao u vladi i javnom sektoru**
- Svega **15,8%** sadašnjih studenata privlači moguće buduće zaposlenje u **privatnoj kompaniji**
- Od anketiranih studenata 34,2% muškaraca žele da rade od kuće (samozaposleni/poljoprivrednici), dok je takav izbor daleko manje popularan kod studentkinja (21,7%)

Табела 4 Одговори студената према жељеном радном месту (%)

Место рада	Укупно	Мушкарци	Жене
Код своје куће (самозапослени/пољопривредници)	27,6	34,2	21,7
Влада/јавни сектор	48,2	40,5	55,3
Приватна компанија	15,3	16,2	14,4
Међународна/непрофитна организација	7,0	6,5	7,4
Породични посао/фирма	1,8	2,5	1,1
Не желе да раде	0,2	0,2	0,2

Извор: Републички завод за статистику, АТШП 2015.

Mladi samozaposleni

- 51,3% anketiranih, su izjavili da je glavni motiv bio taj što nisu mogli da pronađu posao za pristojnu platu

Табела 5 Млади samozaposleni или послодавци према разлозима за samozapoшљавање (%)

Разлог	Укупно	Мушкарци	Жене
Нису могли да пронађу посао за плату	51,3	49,2	58,2
Већа независност	23,4	23,7	22,1
Флексибилније радно време	4,4	4,0	5,7
Виши ниво прихода	11,0	12,4	6,2
Од њих је то затевала њихова породица	1,5	2,0	0,0
Друго	8,4	8,6	7,8

Извор: Републички завод за статистику, АТШП 2015.

Delatnosti

- Informaciono-komunikacione tehnologije
- Oblast kreativnih industrija
- Usluge u poljoprivredi

Zaključak i rešenja

- Neophodno je **razvijati i ojačati preduzetničku kulturu i promovisati značaj preduzetništva**, kao i **raditi na promeni sistema vrednosti i stavova u društvu** (spremnost za naporan rad, preuzimanje rizika, partnerstvu, radnoj disciplini, poslovnoj etici...)
- Važno je **razvijati toleranciju okruženja prema neuspehu**
- **Promovisati programe za podsticanje preduzetništva** (Drzavni programi finansijske podrške: Fonda za razvoj, Ministrastva privrede i MOS-a)

- **Preduzetničko razmišljanje podsticati pre svega kroz obrazovni sistem**
- **Reforma nacionalnog obrazovnog sistema koji će obezbediti obrazovne kadrove u skladu sa potrebama tržišta rada**
- **Preduzetničko obrazovanje bi trebalo uvesti u nastavne programe („Učenička kompanija“ kao neformalni oblik obrazovanja)**
- **Uspostaviti preduzetništvo kao kompetenciju nastavnog kadra**

HVALA NA PAŽNJI